

Participace starších osob na trhu práce

Pokles úrovně plodnosti od začátku devadesátých let minulého století a zároveň příznivější úmrtnostní podmínky vedou k výraznému růstu podílu osob staršího věku v populaci a bezprostředně ovlivňují ekonomickou a sociální situaci v republice.

Dne 31. ledna 2012 se na půdě Českého statistického úřadu konal seminář na téma stárnutí obyvatelstva. Tento seminář je součástí cyklu s názvem Rezervy českého trhu práce a jeho budoucnost a podílí se na něm společně Český statistický úřad a CERGE-EI.

Úkolem dalšího připravovaného semináře v rámci společného cyklu ČSÚ a CERGE-EI je popsat současné ekonomické postavení důchodců a hledat perspektivy jejich uplatnění na trhu práce. Toto téma bude námětem „kulatého stolu“, který se bude konat 15. března 2012 v budově CERGE-EI.

Pro jednotlivé semináře jsou jako podklad k diskusi v předstihu připravovány tematické analýzy s aktuálními výsledky statistických šetření. Jejich smyslem je předem informovat zájemce z odborné i laické veřejnosti a nalákat je k aktivní účasti na semináři. Proto již nyní společně se základními výsledky za zaměstnanost a nezaměstnanost za 4. čtvrtletí 2011 vyšla analýza s názvem V republice pracuje čtvrt milionu důchodců, která popisuje specifické postavení těchto osob na trhu práce a především se zaměřuje na zaměstnanost starobních důchodců v České republice. Z analýzy vyplývají tyto základní poznatky:

- Celkový počet zaměstnaných osob činil v průměru za 1.–3. čtvrtletí minulého roku 4,9 mil.

Starobní důchodci mohou nálézt uplatnění v terciárním sektoru služeb.

a v porovnání se stejným obdobím roku 2010 se zvýšil o 26,3 tis. Počet pracujících důchodců přitom meziročně vzrostl o 11,1 tis. a jejich podíl na celkovém růstu zaměstnanosti byl více než 40%.

- Pracující důchodci představovali více než 5 % všech pracujících a jsou tak nezanedbatelnou částí aktivních pracovních zdrojů.
- Celková intenzita pracovního zapojení mužů po dosažení šedesátí let je výrazně vyšší než u žen z důvodu odlišné hranice odchodu do starobního důchodu. Pro převážnou část mužů ve věku 60–64 let je tedy charakteristické, že mají pří-

jem výhradně ze své pracovní činnosti, zatímco většina pracujících žen navíc pobírá důchod.

- Nejčetnější skupinou pracujících důchodců jsou důchodci pobírající starobní důchod, v převážné většině řádný starobní důchod.
- Velké rozdíly jsou v intenzitě pracovního zapojení důchodců podle dosaženého vzdělání. Ve skupině osob se základním vzděláním pracoval pouze každý sedmdesátý starobní důchodce, ve skupině středoškoláků s maturitou každý desátý a u vysokoškoláků skoro každý pátý starobní důchodce.

- Dominantním sektorem pro uplatnění starobních důchodců je terciární sektor služeb, ve kterém pracují tři čtvrtiny všech aktivních důchodců. Z hlediska vykonávaného zaměstnání pracují starobní důchodci především ve vysoce kvalifikovaných profesích. Relativně často pracují i jako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci.
- Starobní důchodci často pokračují ve svých pracovních aktivitách jako podnikatelé, hlavně jako osoby samostatně výdělečně činné. Podíl těchto podnikatelů bez zaměstnanců představuje čtvrtinu všech pracujících, kteří souběžně pobírají starobní důchod.
- Česká republika se ve srovnání s EU obecně vyznačuje velmi nízkým podílem částečných úvazků. Přitom prakticky každý druhý pracující na částečný úvazek je starobní důchodce.

Kompletní znění analýzy je uveřejněno na webu ČSÚ:

<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam020312analýza12.doc>

Ondřej Nývlt, Marta Petráňová,
Bohuslav Mejstřík
oddělení pracovních sil, migrace
a rovných příležitostí